

Onderzoek Leergeld Nederland naar stand van zaken uitvoering wetswijziging vrijwillige ouderbijdrage.

Aanleiding

Op 1 augustus 2021 is de nieuwe wet op de vrijwillige ouderbijdrage ingegaan. Kort samengevat komt deze wet erop neer dat kinderen niet meer uitgesloten mogen worden van activiteiten, die door de school georganiseerd worden zoals introductiekampen, excursies, reizen, Sinterklaas- en Kerstvieringen, extra lesaanbod etc. Ook als ouders de vrijwillige ouderbijdrage niet betalen mogen hun kinderen meedoen.

Deze wet geldt voor zowel het primair als voortgezet onderwijs. De scholen horen ouders hierover actief te informeren. Dit kan bijvoorbeeld via de schoolgids of de website.

Leergeld Nederland heeft zich jaren sterk gemaakt om kinderen, waarvan de ouders de vrijwillige ouderbijdrage niet kunnen betalen, niet uit te sluiten van activiteiten en om hen mee te laten doen. Dit is van groot belang voor hun toekomst.

Leergeld Nederland is nauw betrokken geweest bij de voorbereiding van deze wet. Dit sluit aan bij haar ambitie om met meer structurele oplossingen voor problemen te komen en om belemmeringen met betrekking tot het participeren van kinderen uit haar doelgroep op te heffen. Leergeld Nederland steunde derhalve het onderliggende doel van de wet, nl. het tegengaan van ongelijkheid, maar heeft uitdrukkelijk gewezen op de mogelijke risico's daarvan, namelijk een mogelijke verschraling van het aanbod met name voor haar doelgroep en segregatie tussen 'rijke' en 'arme' scholen (zie bijlage bij Kamerstukken II 2018/19, 35 063, nr. 3).

Vanuit Leergeld Nederland zijn op 17 mei 2021 alle Leergeldstichtingen over deze nieuwe wet geïnformeerd en heeft Leergeld Nederland een handreiking verstrekt over hoe Leergeldstichtingen met deze nieuwe wet om kunnen gaan.

Gevolgen van de wet: Kosten van door scholen georganiseerde activiteiten die voorheen door Leergeldstichtingen werden vergoed hoeven nu niet meer vergoed te worden. De verantwoordelijkheid hiervoor legt de wet immers bij de scholen. Het advies vanuit Leergeld Nederland aan de Leergeldstichtingen was en is dan ook om onder de nieuwe wet vallende aanvragen niet te honoreren en hierover tijdig te communiceren met ouders en scholen. De verantwoordelijkheid dient teruggelegd te worden bij de scholen. Het is aan hen om na te denken over het aantal en de aard van door hen georganiseerde activiteiten en hierin verantwoorde keuzes te maken. Uitgangspunt blijft dat kinderen niet de dupe mogen worden, wat kan betekenen dat Leergeldstichtingen in die situaties waar dit dreigt alsnog (tijdelijk) vergoeden.

Het ministerie van OCW heeft bij de invoering van deze nieuwe wet aangegeven geen extra financiële middelen voor de scholen beschikbaar te stellen, met als toelichting dat de Rijksbekostiging daarvoor toereikend is en dat voldoende ouders de ouderbijdrage wel zullen betalen. Leergeld Nederland kreeg vanuit het werkveld signalen dat een aantal scholen hierdoor in financiële problemen dacht te komen met mogelijke negatieve gevolgen voor haar doelgroep, namelijk dat activiteiten zouden vervallen.

Enquête

In het najaar van 2021 hebben wij vanuit Leergeld Nederland een enquête uitgezet onder onze stichtingen naar de mate van en de wijze waarop er in het eerste jaar van uitvoering vanuit het onderwijs uitvoering wordt gegeven aan deze nieuwe wet en is er gevraagd naar praktijkervaringen. Met de uitkomsten daarvan willen we als Leergeld Nederland knelpunten onder de aandacht brengen van politici, beleidsmakers en onderwijs.

73% van alle stichtingen heeft deelgenomen aan deze enquête. Dit betreft ongeveer 50% van de Nederlandse gemeenten.

De belangrijkste bevindingen en aanbevelingen zetten we hier op een rij:

- Een meerderheid van scholen is goed voorbereid en volgt de wet (ruim 6,5 PO en 7 voor VO op een schaal van 10).
- Een minderheid van scholen voert de wet niet of niet volledig uit.
- De laatste groep omvat zowel scholen die zeggen dat dit binnen bestaande financiële kaders niet mogelijk is, alsmede scholen die onvoldoende geïnformeerd zijn over deze wet.
- Voor een aantal scholen is het onduidelijk welke activiteiten onder deze wet vallen. Dit doet zich met name voor ten aanzien van kostbare activiteiten in het VO zoals schoolreizen, profielklassen, waaronder tweetalig onderwijs.
- Een aantal scholen volhardt in een systeem van aanmaningen, verwijzingen naar stichting Leergeld of dreigen daadwerkelijk met uitsluiten van activiteiten.
- We zien best vaak dat de inning van de ouderbijdrage en de uitvoering van activiteiten beheerd wordt door een oudervereniging, waarbij ten onrechte verondersteld wordt dat dit dan niet onder deze wet valt (geen 'bevoegd gezag').
- We zien brede ongerustheid bij Leergeldstichtingen en scholen over de financiële impact van deze wet: zonder extra inkomsten kunnen door een deel van de scholen bepaalde activiteiten niet meer georganiseerd worden. Hetgeen leidt tot verschraving van het aanbod (in het ergste geval zou er niets meer kunnen), met name voor kinderen uit onze doelgroep. Op langere termijn zou dit kunnen leiden tot meer segregatie in het onderwijs (arme en rijke scholen).

Op basis van deze bevindingen doen wij vanuit Leergeld Nederland een aantal aanbevelingen aan zowel politici/beleidsmakers als aan het onderwijs:

Aan politici en beleidsmakers:

1. Verbeter de informatievoorziening aan scholen, pas de beschikbare OCW brochure aan en vul de informatievoorziening aan op de website van OCW: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/private-bijdragen-in-het-onderwijs>.
2. Geef daarbij duidelijker aan welke activiteiten onder deze wet vallen, met name dure activiteiten zoals schoolreizen zijn onderbelicht.

3. Geef daarbij duidelijker aan dat het schoolbestuur hiervoor verantwoordelijk is, ook als de inning van de bijdrage en/of organisatie van activiteiten belegd is bij een oudervereniging.
4. Inventariseer de financiële impact van deze wet voor scholen. Hierbij zijn 2 vragen van belang: Is de huidige bekostiging toereikend voor (een basisaanbod van) extra activiteiten? en zijn er voldoende ouders bereid de gevraagde ouderbijdrage wel te blijven voldoen?
5. Stimuleer scholen een gezamenlijke 'basiseducatienorm' van extra activiteiten te formuleren, vervolgens te hanteren en stel vervolgens scholen in staat aan deze norm te voldoen door zo nodig de bekostiging daarop aan te passen (mogelijk door de differentiëren tbv scholen waar de doelgroep van Leergeld oververtegenwoordigd is).

Aan het onderwijs (scholen, schoolbesturen, onderwijskoepels):

1. Neem als schoolbestuur verantwoordelijkheid voor een juiste uitvoering van de wet. Ook wanneer de ouderbijdrage belegd is bij een oudervereniging ontslaat dit het schoolbestuur niet van deze verantwoordelijkheid.
2. Verbeter de informatievoorziening aan ouders over deze wet, bijvoorbeeld in de schoolgids, op de website, in ouderbijeenkomsten en oudergesprekken. Maak hierbij expliciet duidelijk dat er bij niet betalen geen uitsluiting volgt van de betreffende activiteit.
3. Verwijs ouders die niet betalen niet langer door naar een particuliere organisatie zoals stichting Leergeld, maar draag als school, conform de wet, zelf de financiële gevolgen en sluit het betreffende kind niet uit.
4. Pas de inningsprocedures aan van de ouderbijdrage. Verstuur geen aanmaningen aan de doelgroep van Leergeld en beëindig een samenloop met de inning van andere kosten.
5. Verbeter de interne informatievoorziening over de gevolgen van de wet. Organiseer bijvoorbeeld webinars, studiedagen of trainingen hierover en betrek daarbij het armoedevraagstuk in een breder perspectief. Maak hierbij gebruik van bijgaande handreiking:
<https://www.gelijke-kansen.nl/documenten/publicaties/2020/02/21/handreiking-omgaan-met-armoede-op-scholen>.
6. Bij een (verwacht) tekort op de beschikbare financiën: kaart dit via schoolbesturen of onderwijskoepels aan bij OCW. Laat ouders/kinderen hiervan niet de dupe worden.